

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۱۹

فصلنامه روان‌سنجی

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۱۱/۲۵

دوره سیزدهم، شماره ۴۹، تابستان ۱۴۰۳

صفحات: ۱۰۰-۱۰۸

بررسی عملی بودن، اعتبار، روایی و نرم‌یابی پرسشنامه امیدواری اسنایدر در دانش‌آموزان

A Survey of Reliability, Validity and Norming Questionnaire Snyder in Students

ناصر صادق پریخانی^۱

چکیده

با توجه به شرایط فعلی جامعه برای بررسی میزان امیدواری در گروه‌های مختلف جامعه پرسشنامه امیدواری اسنایدر را برای بررسی میزان امیدواری بر روی گروه دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم که دارای دامنه سنی ۱۵-۱۸ سال بود در زمینه امیدواری مورد بررسی علمی و فنی قرار دادیم. هدف از این پژوهش بررسی ویژگیهای روانسنجی (اعتبارروایی) پرسشنامه امیدواری اسنایدر (۱۹۹۱) بود. بدین منظور یک گروه نمونه با حجم ۴۵۵ نفر (۲۲۰ نفر پسر و ۲۳۵ نفر دختر) از طریق نمونه برداری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند. ضریب اعتبار پرسشنامه ۱۰ سوالی از طریق فرمول کلی ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۸۴ به دست آمد. از راه بازآمایی ۰/۷۵ بدست آمد. برای روایی سازه از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی (PC) استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان می‌دهد ۲ عامل استخراج شده ۴۱/۶۷ درصد کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. ۲ عامل شامل: تفکر عاملی (توانایی طراحی بر روی هدف‌های مطلوب) و تفکر راهبردی (برنامه‌ریزی برای رسیدن به هدف) است. افزون بر آن بین میانگین نمرات امیدواری دختران و پسران تفاوت معنادار مشاهده نشد. با توجه به میزان پایایی و روایی بدست آمده آزمون امیدواری اسنایدر ابزاری است که می‌تواند مورد استفاده دانش‌آموزان در مراکز مشاوره، کلینیک‌ها، مدارس و سایر ارگانها مورد استفاده قرار بگیرد.

واژه‌های کلیدی: اعتبار، روایی، نرم‌یابی، امیدواری و دانش‌آموزان.

Abstract

According to the current situation of the society to assess the level of hope in different groups of society, we examined the Snyder Hope Questionnaire to assess the level of hope on the group of high school students who had an age range of 15-18 years in the field of hope scientifically and technically.

The purpose of this research was studying psychometric (Reliability, Validity) Snyder hopefulness questionnaire (1991). A sample group of 455 (220 boys and 235 girls) selected by cluster random sampling method. After gathering and analyzing data, the Reliability coefficient of Cronbach Alpha was equal to 0.784 and obtained by retesting 0.75.

In order to determine inventory validity the principle component was used. Result factor analysis exploration component showed that 2 factors determine 41/67 of the whole variance of variables. The Result extraction 2 factor include: 1-factor thinking (ability to designing to target goals) 2-strategic thinking (plan to achieve the goal). There is no significant difference between Hopefulness scores of boys and girls. Due to the reliability of the obtained validity, Snyder's hope test is a tool that can be used by students in counseling centers, clinics, schools and other organs.

Key word: Reliability, validity, Norming, Hopefulness and students.

۱- کارشناس ارشد روان‌سنجی، گروه روانشناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

هدف اصلی روانشناسی سلامت، فهم و آسان سازی سلامت ذهنی است (سلیمنگن^۱، ۲۰۰۴). در این بافت، شادمانی و سلامت هر دو به احساس های مثبت، مانند شادی یا آرامش خیال، و حالت های مثبت مثل چیزی که شیفتگی و دل بستگی را شامل می شود دلالت دارد. روانشناسی مثبت به عنوان یک اقدام متهورانه علمی بر فهم و تبیین شادمانی و سلامت ذهنی و به طور دقیق به پیش بینی عامل هایی تمرکز دارد که بر چنین حالت هایی تاثیر می گذارند. روان شناسی مثبت به عنوان یک تلاش مثبت به جای اینکه جایگزین روان شناسی بالینی سنتی باشد، متمم آن است (پاشا شریفی، ۱۳۹۹). امید شامل ادراکات شخص درباره توانایی هایش برای تعیین اهداف روشن، تدوین طرح های برای رسیدن به این اهداف (مسیر های تفکر)، یافتن و حفظ انرژی و انگیزش مورد نیاز برای رفتن به دنبال آن اهداف و پیگیری آنها (عامل تفکر) است. اهداف شامل هر چیزی می شود که در ما نجویان خواهان تجربه کردن، پدید آوردن، به دست آوردن و تحقق آن می باشند؛ بنابراین ممکن است اهدافی عمده و دراز مدت یا کوچک و کوتاه مدت داشته باشند. برای دستیابی درمانجویان به اهدافشان هم مسیر های تفکر و هم عاملیت تفکر لازم و ضروری است (لوپز^۲ و همکاران، ۲۰۰۴). سیندر امیدواری را فرایند تفکر در مورد اهداف شخصی همراه با انگیزشی برای حرکت به سمت آن اهداف (عامل بودن) و روش هایی برای رسیدن به آن اهداف (مسیرها) در این ایده به دنبال شناخت ها و فرایند پیگیری هدف، شناخت های دیگری می آید. در تعریف جدید تری که از سیندر در مورد امید مطرح شده است سه مولفه قابل بازشناسی است: اهداف، تفکرات عامل بودن و مسیرها. این سه مولفه در واقع، مولفه های سازه امیدواری هستند (شهر آرای، ۱۳۹۸).

طبق نظریه امید، هیجان ها از دنبال کردن و پیگیری اهداف در افکار شخصی ناشی می شوند به بیان روشن تر، "هیجان ها محصول افکار هدف -محور است- هیجان های مثبت بازتاب موفقیت در پیگیری اهداف و هیجان های منفی بیانگر شکست ها و ناکامی های ادراکی اند" (اسنایدر^۳، ۲۰۱۸). پژوهش ها نیز این گمانه را تأیید می کنند، زیرا هم طرح های همبستگی و هم طرح های علی نشان میدهند که مسدود کردن راه پیگیری اهداف با پاسخ ها و عکس العمل های هیجانی منفی همراه می شود و دستیابی به هدف مشکلاتی ایجاد می کند که به بهباشی می انجامد. در ضمن، درباره اینکه بهباشی پایین سد راه پیگیری بعدی اهداف شود هیچ مدرکی وجود ندارد (براتی سده، ۱۳۹۷). مطابق نظریه اسنایدر و همکارانش امید بیشتر با دامنه ی گسترده ای از شاخص های بازده در درمان ارتباط دارد. این پژوهش نشان می دهد که افراد بسیار امیدوار از کسانی که کمتر امیدوارند خود را دوست داشتنی تر و مطلوب تر می دانند و افکار مثبت بیشتر و منفی کمتر دارند. افزون بر این، افرادی که امید بیشتری دارند از کم امید ها عزت نفس بیشتری دارند، متکی به خود و پراورزی اند و در تحقق اهدافشان بیشتر اهل مبارزه و هماوردجویی (چالش) اند (لوپز و همکاران، ۲۰۰۹). جیمز گاربارینو (۲۰۱۱) در کتاب روانشناسی مثبت گرای تحول شخصی به عوامل و مسایل موثر امیدواری در رشد شخصی پرداخته است از جمله داشتن یک زندگی فوق العاده و راه های رسیدن به آن، راه رفتن با امید و سود و زیان های بی توجهی به آن....

امید جویی عبارت است از کشف امیدی که هر درمانجو دارد و می تواند آن را در فرآیند تغییرات حاصل از درمان گسترش دهد. احتمالاً هر درمانجویی برای تجربه کردن امید شیوه ی متفاوتی دارد. زیرا امید ممکن است شبه صفت باشد (مثل امیدواری به اهداف کلی) یا حیطة-ویژه باشد (مثل امیدواری در حیطة ای خاص از زندگی) یا هدف-ویژه باشد (مثل امیدواری در مورد یک هدف ویژه و خاص) (لوپز و همکاران، ۲۰۰۴). تفکر امیدبخش و هدفمند در نتایج درمان مؤثر است. بسیاری از درمانجویان در چهار هفته اول درمانهای روان شناختی بهبود چشمگیری می یابند. در حقیقت، حتی بدون انجام دادن درمان واقعی و فقط صرف به درمان شدن مجموعه ای از تغییرهای مثبت ایجاد می کند؛ برای نمونه ۴۰ تا ۶۰٪ درمانجویان پیش از شروع شدن جلسه مشاوره امید درمانی احساسات بهتری را گزارش داده اند (براتی سده، ۱۳۹۷). میلر^۴ (۱۹۸۶) امید را اشتقاقی از مسائل مربوط به دین، فلسفه، امور اجتماعی و بیولوژیکی می داند و باید قلمرو ویژه

1- Seligman
2-Lopez
3-Snyder
4-Miller

امید مروری بر مسائل یاد شده را ایجاب کند. میلر با در نظر گرفتن ابعاد فوق امید را مورد مطالعه و بررسی قرار داده است کیفیت مطالعه امید توسط میلر بر اساس تحقیقی است که بر روی ۵۹ نفر انجام گرفته است. این عده مورد آزمایش با استفاده و به کارگیری فاکتورهای موثر در امید و پس از تجربه اکتسابی امیدواری، بعد از بحرانهای وخیم از قبیل سرطان، مرگ و میر نزدیکان و بیماریهای مزمن وسخت توانستند به زندگی عادی خود ادامه دهند (به نقل از علوی، ۱۳۸۵). از نظر اسنایدر امیدواری یک قدرت روانی نیرومند برای دستیابی به اهداف است. قدرت روانی در این تعریف گرایش برای تفکر امیدوارانه است و حسی است که انرژی روانی را برای رسیدن، به هدف سوق می دهد. عنصر دوم معادله امیدواری، انرژی روانی جهت یافتن راهی برای رسیدن به اهداف است (اسنایدر، ۲۰۰۹). افراد امیدوار استرسورها را به عنوان چالش های زندگی می پذیرند و از آنها استقبال می کنند در صورتی که افراد نا امید آنها را موانعی برای دستیابی به هدف می دانند و تحت تاثیر استرس قرار می گیرند (اسنایدر و همکاران، ۲۰۱۸). افراد امیدوار سبک های زندگی بهتری انتخاب می کنند و از وقوع بحران ها جلوگیری می کنند و هنگام وقوع بحران ها نیز مهارت های سازگاری بالایی دارند (اسنایدر و همکاران ۱۹۹۱، به نقل از علوی، ۱۳۸۵). با توجه به اینکه هنوز در کشور پژوهش قابل توجهی در مورد امیدواری و ابزاری جهت اندازه گیری میزان امیدواری صورت نگرفته است، بنابراین وجود ابزار فنی (اعتبار، روایی و نرم یابی) به منظور سنجش دقیق امیدواری در دانش آموزان از اهمیت ویژه ای برخوردار است. هدف از انجام این تحقیق بررسی اعتبار، روایی و نرم یابی پرسشنامه امیدواری اسنایدر در بین دانش آموزان است. بررسی ویژگیهای فنی ابزار گامی در جهت تعیین میزان امیدواری در جامعه هدف است. به طور خلاصه می توان اهداف پژوهش را به شرح زیر بیان داشت:

- تهیه ابزاری معتبر و روا برای پژوهش های آینده.
- تهیه ی وسیله ای عینی، معتبر و روا برای سنجش میزان امیدواری.
- شناخت مؤلفه های اصلی امیدواری.
- بررسی تفاوت دو گروه دختر و پسر از نظر میزان امیدواری با استفاده از آزمون مستقل جهت مقایسه میانگین ها.
- چون این ابزار (پرسشنامه امیدواری) برای نخستین بار در ایران توسط صادق (۱۳۹۱) ترجمه و بر روی دانشجویان هنجار شده، بررسی روایی و اعتبار آن در گروه دانش آموزان نیز ضروری است. با توجه به اینکه موضوع مورد بررسی جنبه اکتشافی دارد، لذا تهیه ی پاسخ برای پرسش های زیر نیز امری ضروری است.
- آیا مجموعه سؤالات پرسشنامه امیدواری از اعتبار^۱ کافی برخوردار است؟
- آیا پرسشنامه امیدواری دارای روایی^۲ کافی است؟
- پرسشنامه امیدواری از چند عامل اشباع شده است؟
- آیا پرسشنامه امیدواری دارای روایی همگرا^۳ است؟
- آیا بین میزان امیدواری در دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود دارد؟

1-Reliability
 2-Validity
 3-Convergent
 4-Principle component(PC)

روش

جامعه آماری این پژوهش شامل دانش آموزان دختر و پسر شهرستان مشکین شهر در مقطع متوسطه دوم که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ مشغول به تحصیل بودند را در بر می گیرد. با توجه به این که موضوع پژوهش بررسی اعتبار و روایی پرسشنامه امیدواری است، بنابراین لازم است حجم نمونه زیاد باشد تا بتوان تحلیل عاملی لازم را انجام داد. بنابراین از جامعه مورد نظر بر اساس روش های رایج استاندارد ساختن آزمون ها یک گروه نمونه با حجم ۴۵۵ نفر از طریق نمونه برداری تصادفی طبقه ای انتخاب شد که جامعه مورد نظر ۴۰۰۰ نفر بود. ابزار این پژوهش، پرسشنامه امیدواری است که توسط اسنایدر و همکاران (۱۹۹۱) برای سنجش امیدواری ساخته شده است، دارای ۱۲ عبارت است و به صورت خود سنجی اجرا می شود برای تکمیل این پرسشنامه ۵ تا ۱۰ دقیقه وقت لازم است این پرسشنامه دارای ۱۲ عبارت یا گویه است و طیف گزینه ها از کاملا درست تا کاملا غلط را در بر می گیرد.

اجرای مقیاس توسط محقق صورت گرفت. آزمون به صورت گروهی ومداد-کاغذی بر روی دانش آموزان (پسر و دختر) انجام شد. حداکثر زمان برای اجرای آن ۱۰ دقیقه بود. برای کنترل عوامل بیرونی موثر بر روایی، آزمون به صورت یکسان اجرا شد و تمامی مراحل اجرایی آن توسط پژوهشگر صورت گرفت. به آزمودنی ها توضیحات یکسان ارائه و تلاش شد که آزمون در جوی مناسب انجام شود. همچنین برای تعیین روایی همگرا از آزمون خوش بینی (شیپروکاررو، ۱۹۹۴) استفاده شد.

تحلیل داده ها بر اساس اهداف پژوهش، با استفاده از روش آمار توصیفی و استنباطی به شرح زیر است:

- ۱- برای تعیین مشخصه های آماری گروه ها بر حسب متغیرهای جمع آوری شده از روش های متداول آمار توصیفی مانند توزیع فراوانی، شاخص های گرایش مرکزی و شاخص های پراکندگی استفاده شد.
- ۲- برای تعیین روایی همگرا از آزمون خوش بینی (شیپروکاررو، ۱۹۹۴) استفاده شد.
- ۳- برای تعیین همابستگی درونی و میزان اعتبار آزمون از ضریب آلفای کرونباخ بهره گرفته شد.
- ۴- برای بررسی روایی سازه آزمون از روش تحلیل مولفه های اصلی^۴ (PC) استفاده شد.
- ۵- برای بررسی اینکه آزمون از چند عامل اشباع شده است پس از اجرای تحلیل مولفه های اصلی از چرخش واریماکس استفاده گردید.
- ۶- برای بررسی و تعیین تفاوت معنا دار بین گروه های دختر و پسر از نظر امیدواری از آزمون آمستقل استفاده شد.

ابزار پژوهش

پرسشنامه امیدواری اسنایدر: این پرسشنامه توسط اسنایدر و همکاران (۱۹۹۱) برای سنجش امیدواری ساخته شده است دارای ۱۲ عبارت است و به صورت خود سنجی اجرا می شود. از این عبارت، ۴ عبارت برای سنجش تفکر عاملی، ۴ عبارت برای سنجش تفکر راهبردی و ۴ عبارت انحرافی است. بنابراین، این پرسشنامه دوزیر مقیاس را در بر می گیرد؛ تفکر عاملی و تفکر راهبردی. اسنایدر و لویوز (۲۰۰۷) همسانی درونی ۰/۷۴ تا ۰/۸۴ را برای این مقیاس امیدواری و پایایی آزمون-باز آزمون ۰/۸۰ را در دوره های بیشتر از ۸ تا ۱۰ هفته گزارش نموده اند. رولسکی و اسنایدر (۲۰۰۵) همسانی درونی زیر مقیاس عاملی را ۰/۷۱ تا ۰/۷۶، وزیر مقیاس راهبردی را ۰/۶۳ تا ۰/۸۰، گزارش کرده اند. در ایران صادق (۱۳۹۲) همسانی درونی دو زیر مقیاس عاملی را ۰/۷۲، گزارش کرده است. این پرسشنامه با پرسشنامه های خوشبینی، انتظار دستیابی به هدف و عزت نفس همبستگی ۰/۵۰ تا ۰/۶۰ دارد (اسنایدر، ۲۰۰۰). همبستگی این پرسش نامه با پرسش نامه ناامیدی بک برابر با ۰/۵۱- و با پرسش نامه افسردگی بک برابر با ۰/۴۲- است که نشان دهنده روایی ملاکی این پرسشنامه است (اسنایدر، ۲۰۰۰). پرسشنامه جهت گیری زندگی (خوشبینی و بدبینی): شیپروکاررو (۱۹۸۵) برای ارزیابی خوشبینی سرشتی، آزمون جهت گیری زندگی (LOT) خود گزارشی خلاصه ای را تدوین کرده و بعد ها آن را مورد تجدید نظر قرار دادند. نوع خوشبینی که توسط LOT ارزیابی می شود، یک صفت شخصیتی است که مشخصه ی آن انتظارات مطلوب شخصی در آینده است (پاشا شریفی، ۱۳۹۹). نسخه ی تجدید نظر شده ی آزمون جهت گیری زندگی (LOT-R) جانشین آزمون اصلی (LOT) شد. نسخه ی تجدید نظر شده از آزمون اصلی خلاصه تر است (شامل ۶ ماده، ۳ ماده نشان دهنده تلقی خوش بینانه و ۳ ماده نشان دهنده تلقی بدبینانه). LOT-R از همسانی درونی مطلوبی برخوردار است (ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۰) و در طول زمان ثبات خوبی دارد (پاشا شریفی، ۱۳۸۵). در ایران صادق (۱۳۹۱) ضریب آلفای ۰/۷۲ و پایایی آزمون-باز آزمون ۰/۷۵، با فاصله زمانی ۴۰ روز را برای این آزمون گزارش نموده است.

یافته ها

چنان چه پیشتر آمد، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی اعتبار، روایی و نرم یابی پرسشنامه امیدواری است برای برآورد ضریب اعتبار آزمون امیدواری از فرمول آلفای کرونباخ استفاده شد. سوالهای ۵ و ۳ که همبستگی ضعیفی با کل پرسشنامه داشتند، از مجموعه سوال ها حذف و ضریب اعتبار کل تست ۷۸۴٪، به دست آمد. که نشان دهنده این است که پرسشنامه از اعتبار قابل قبولی برخوردار است. در مجموع ۲ سوال از کل تست ۱۲ سوالی حذف شد و ۱۰ سوال در مجموع پرسشنامه امیدواری باقی ماند. پرسش ۱۲ بیشترین همبستگی (۰/۵۰۸) و پرسش ۷ کمترین همبستگی (۰/۲۵۳) را با نمره کل مجموعه نشان داد. در این پژوهش شواهد مربوط به دو نوع روایی (روایی سازه و روایی همگرا) گردآوری شد. برای تعیین روایی سازه روش های گوناگونی وجود دارد که یکی از آنها روش تحلیل عاملی است. تحلیلی عاملی، اصطلاحی است که برای رواسازی و توسعه ابزارهای روان سنجی، تحلیل داده ها به منظور کشف سازه های جدید و کمک به تدوین تئوری تحلیل محتوا و مواد مصاحبه، سبک های مدیریتی، علایق شغلی و... به کار می رود (هومن، ۱۳۸۴). برای انجام تحلیل عاملی رعایت مفروضه های زیر ضروری است:

- ۱- ارزیابی تناسب داده ها برای تحلیل عاملی: اندازه نمونه ۴۵۵ نفر بود که برای تحلیل عاملی اندازه مناسبی است.
 - ۲- عامل پایداری ماتریس همبستگی: شاخص کیفیت نمونه برداری (KMO) که باید حداقل ۰/۶. و بالاتر از آن باشد. اندازه KMO در این پژوهش ۰/۸۵۹ است که اجرای تحلیل عاملی را برای پژوهش قابل توجیه می سازد.
 - ۳- برای بررسی درباره این مطلب که آیا ماتریس همبستگی داده ها در جامعه صفر نیست از آزمون کرویت بارتلت^۲ استفاده می شود. در پژوهش حاضر مقدار مشخصه آماری آزمون بارتلت برابر ۶۲۵/۳۵۶ و سطح معناداری آن ۰/۰۰۰ است. بنابراین می توان گفت که بین متغیرها در جامعه همبستگی وجود دارد.
 - ۴- با استفاده از داده ها، خطی بودن و پرت ها مورد بررسی قرار گرفت این پیش فرضها در میان داده ها برقرار بود.
 - ۵- پژوهشگران به منظور بررسی درباره ماهیت روابط بین متغیرها و نیز دستیابی به تعریف و نام گذاری عامل ها ضرایب بالاتر از ۰/۳۰ و گاه بالاتر از ۰/۴۰ را در تعریف عامل ها مهم و با معنا دانسته و ضرایب کمتر از این حدود را به عنوان صفر (عامل تصادفی) در نظر گرفته اند (هومن، ۱۳۸۴). در این پژوهش بار عاملی با ضرایب ۰/۳۰. به عنوان بار عاملی قابل قبول انتخاب شد، در نتیجه اگر بار عاملی سوالی روی تمام عوامل چرخش یافته کمتر از ۰/۳۰ بود باید از آزمون کنار گذاشته شود.
 - ۶- هر یک از عامل ها باید دست کم متعلق به سه سوال باشد.
- همان طور که در بالا آمد، مقدار KMO برابر ۰/۸۵۹. و سطح معنا دار بودن مشخصه آزمون کرویت نیز (۰/۰۰۰) است. بنابراین برپایه هر دو ملاک یعنی KMO و آزمون کرویت بارتلت می توان نتیجه گرفت که اجرای تحلیل عاملی براساس ماتریس همبستگی حاصل در گروه نمونه مورد مطالعه قابل توجیه خواهد بود. علاوه بر این برونداد کامپیوتر نیز نشان می دهد مقدار دترمینان ماتریس همبستگی عدد غیر صفر یعنی ۰/۲۶۲ است که نشان می دهد بر پایه داده ها استخراج عامل ها امکان پذیر است.
- اجرای تحلیل عاملی مواد مقیاس سنجش امیدواری برای تعیین مقدار عوامل اشباع شده از این مقیاس، سه شاخص عمده را مورد توجه قرار داده است:

- ۱- ارزش ویژه؛ ۲- نسبت واریانس تبیین شده توسط هر عامل؛ ۳- نمودار ارزش های ویژه که اسکری^۳ نامیده می شود.
- مشخصه های آماری اولیه که با اجرای تحلیل مولفه های اصلی با روش (PC) به دست آمد، نشان داد ارزش های ویژه ۲ عامل بزرگتر از یک است. از مجموعه پرسش ها، ۲ عامل استخراج شد که به اندازه ۴۱/۶۷ درصد از واریانس را تبیین کرد. سهم عامل یکم با ارزش ویژه ۲/۳۱، ۲۳/۱۳ درصد کل واریانس را توجیه کرد. که در (جدول ۱-۱) نشان داده شده است.

1-Kaiser Meyer Olkin(KMO)

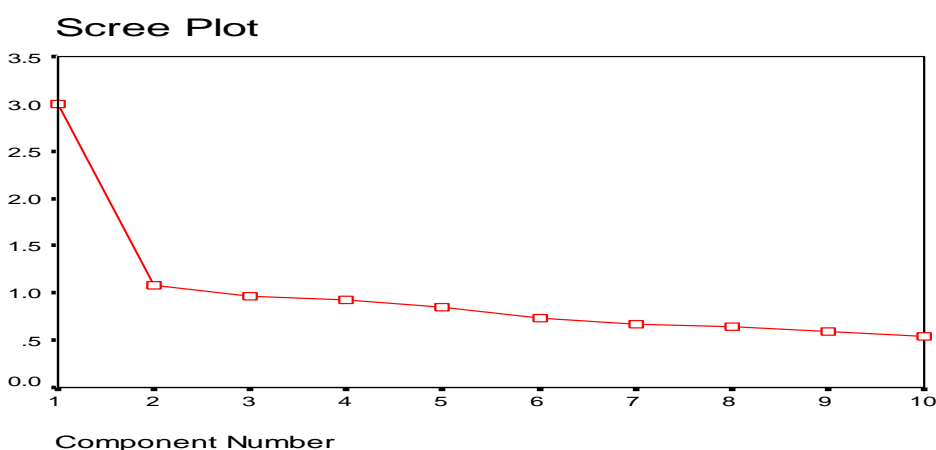
2- Bartlett

3-Scree

جدول ۱: ارزش ویژه و درصد تبیین واریانس برای عوامل پرسشنامه امیدواری

عامل	ارزش ویژه	درصد واریانس	درصد تراکمی
اول	۲/۳۱	۲۳/۱۳	۲۳/۱۳
دوم	۱/۸۵	۱۸/۵۴	۴۱/۶۷

از این نمودار می توان استنباط کرد، سهم عامل نخست در واریانس کل متغیرها بیشتر از عامل دوم است، اما شیب نمودار بعد از عامل دوم از بین می رود و در واقع فلات نمودار از عامل دوم شروع می شود. با توجه به این که نقطه برش برای چرخش عامل ها جایی است که شیب خط تغییر می کند، بنابراین، عامل های مناسب برای چرخش با استفاده از این روش دو عامل است.

نمودار ۱: نمودار اسکری

واریانس تبیین شده توسط عامل ها نشان داد، عامل یکم بعد از چرخش ۲۳/۱۳ درصد، عامل دوم ۱۸/۵۴ درصد از واریانس را تبیین می کنند. بنابراین با توجه به مقدار تبیین شده، دو عامل برای استخراج مناسب بود. برپایه نتایج به دست آمده از اجرای تحلیل عاملی، از مجموع ۱۰ سوالی، دو عامل استخراج شد که در مجموع ۴۱/۶۷ درصد واریانس کل متغیرها را توجیه می کند. میزان اشتراک مجموعه ۱۰ سوالی پرسشنامه امیدواری که از طریق تحلیل مولفه های اصلی به دست آمد نشان داد، بیشترین میزان اشتراک متعلق به سوالهای ۲ و ۱۲ که به ترتیب ۰/۵۲۶ و ۰/۵۱۱ و کمترین میزان اشتراک متعلق به سوالهای ۶ و ۷ است که به ترتیب ۰/۳۰۴ و ۰/۳۲۸ بار عاملی دارد. پس از تعیین تعداد عوامل مناسب قابل استخراج با توجه به مقدار واریانس تبیین شده و نمودار اسکری برای رسیدن به ساختار ساده، ۲ عامل مشخص شده چرخش داده شد. هدف از این روش، رسیدن به ساختار ساده است. بنابراین اطلاعات به دست آمده، پس از چرخش واریماکس برای ۲ مولفه استخراج شده نشان داد که نتایج پس از ۳ بار چرخش آزمایشی به ساختار ساده رسید ماتریس ساختار یافته در (جدول ۲-ملاحظه می شود).

جدول ۲- ماتریس ساختار ساده برای عامل ها بعد از چرخش واریماکس

سوال	عامل ۱	عامل ۲
X2	.۷۳۴	
X9	.۶۹۴	
X10	.۶۷۷	
X1		.۷۲۵
X4		.۵۷۳
X7		.۴۸۹
X6		.۳۷۹
X8	.۴۷۵	
X11		.۵۸۵

همانطور که ساختار ساده عامل ها در جدول ۲ نشان داده شده است، چنانچه ۲ عامل استخراج شده، با استفاده از شیوه واریماکس چرخش داده شود، مجموعه پرسش هایی که مشترکا با یک عامل همبسته بوده و تشکیل یک خرده آزمون می دهند، به شرح زیر به دست می آید:

عامل یکم: سوالهای ۸، ۱۰، ۹، ۲

عامل دوم: سوالهای ۱، ۴، ۶، ۷، ۱۱

پس از استخراج عامل ها، خرده آزمون های به دست آمده، به شرح زیر نامگذاری گردید:

۱- تفکر عاملی ۲- تفکر راهبردی .

روایی همگرا به نوعی روایی گفته می شود که از طریق همبستگی های نسبتا قوی بین اندازه های مربوط به یک سازه کلی مشخص می شود (نرنادیک، ۱۹۸۲، ترجمه هومن، ۱۳۸۱). در پژوهش حاضر برای بررسی این نوع روایی از فرم ۱۰ سوالی خوش بینی (شیبیر و کاررو، ۱۹۹۴) استفاده شد. بدین ترتیب، همبستگی بین فرم ۱۰ سوالی خوش بینی و امیدواری بر روی نمونه ای به حجم ۷۲ نفر محاسبه شد. نتایج نشان می دهد این ضریب برابر ۰/۵۷۶. و بیانگر آن است که همبستگی بین دو فرم در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است بنابراین پرسشنامه امیدواری دارای روایی همگراست. مشخصه های آماری نمره های حاصل از پرسشنامه امیدواری برای هر عامل و کل پرسشنامه در (جدول ۳) آمده است.

جدول ۳: مشخصه های آماری نمره های امیدواری

عامل	میانگین	میانه	نما	انحراف استاندارد	خطای میانگین	کشیدگی	خطای کشیدگی	چولگی	خطای چولگی
۱	۱۵/۶۷	۱۷	۱۷	۲/۶۸	۰/۱۲۵	۰/۱۹۳	۰/۲۳۹	-۰/۵۵۳	۰/۱۱۷
۲	۱۹/۸۵	۲۰	۲۱	۲/۷۰	۰/۱۲۵	۱/۳۳	۰/۲۳۹	-۰/۸۲۳	۰/۱۱۷
کل	۳۲/۳۵	۳۴	۳۴	۴/۲۷	۰/۲۰۰	۱/۰۶۳	۰/۲۳۹	-۰/۶۵۴	۰/۱۱۷

برای بررسی تفاوت میانگین نمرات دختران و پسران در ۲ عامل و در مجموع از آزمون t گروه های مستقل استفاده شده است که یکی از مفروضه های استفاده از آزمون t یکسانی واریانس های دو گروه است بنابراین قبل از اجرای آزمون t، آزمون لون اجرا گردید و مورد بررسی قرار گرفت که نشان داد واریانس بین گروه ها در عامل ۱ و ۲ در کل با هم برابر است. در نهایت با استفاده از نتایج آزمون t مشخص شد دختران و پسران در عامل ۱ و ۲ و مجموع در سطح ۰/۵. با هم تفاوت ندارند که نتایج در جدول ۷ ارائه گردیده است.

جدول ۷- مقایسه دختران و پسران در عامل یک، دو و مجموع از نظر میزان امیدواری

عامل	جنس	میانگین	s	t	df	sig
یکم	پسر	۱۵/۶	۲/۹۲	-۰/۴۳۷	۴۵۳	۰/۶۷۲
	دختر	۱۵/۶۹	۲/۴۹			
دوم	پسر	۲۹/۵۷	۲/۱۱	-۱/۳۶	۴۵۳	۰/۲۰۴
	دختر	۲۰/۹۰	۲/۲۶			
مجموع	پسر	۳۳/۱۳	۲/۸۲	-۱/۱۰	۴۵۳	۰/۳۱۵
	دختر	۳۳/۵۳	۳/۷۳			

بحث و نتیجه گیری

هدف این پژوهش بررسی ویژگیهای روانسنجی پرسشنامه امیدواری در دانش آموزان شهرستان مشکین شهر مقطع متوسطه دوم است. پس از اجرای پرسشنامه بر روی ۴۵۵ نفر از دانش آموزان سوال هایی که با کل تست همبستگی پایینی داشتند حذف شدند و در نهایت پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

برای پاسخ به این سوال که آیا پرسش نامه امیدواری از اعتبار کافی برخوردار است؟ از آلفای کرونباخ استفاده کردیم و سوالاتی که بار عاملی ضعیف داشت از مجموعه ی سوالات حذف گردید. در نتیجه ضریب اعتبار آزمون پس از حذف آن سوالات به ۰/۷۸۴ رسید که اعتبار مطلوبی را نشان میدهد. این نتیجه بانمایی که اسنایدرولوپز (۲۰۰۷) اعلام کرده اند همخوانی دارد با این تفاوت که ضریب اعلام شده ی آن ها بین ۰/۷۴ تا ۰/۸۴ است. در مطالعه ی دیگری که توسط روبلسکی و اسنایدر (۲۰۰۵) صورت گرفته ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۳ تا ۰/۸۰ گزارش شده است. در مطالعه دیگری که صادق (۱۳۹۲) در ایران انجام داد ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۲ گزارش شده است. برای بررسی روایی سازه و پاسخ به این سوال که پرسشنامه امیدواری از چند عامل اشباع شده است؟ از روش تحلیل مولفه های اصل (PC) استفاده شد. با استفاده از تحلیل عاملی به شیوه ی چرخش واریماکس ۲ عامل استخراج شد که این ۲ عامل ۴۱/۶۷ درصد کل واریانس متغیرها را تبیین می کند و سهم عامل یکم با ارزش ویژه ۲/۳۱، ۲۳/۱۳ درصد از واریانس مشترک بین مواد پرسشنامه را تبیین کرد. همچنین عامل دوم نیز با ارزش ویژه ۱/۸۵۴، ۱۸/۵۴ درصد از واریانس مشترک بین مواد پرسشنامه را تبیین کرد. این نتیجه با نتیجه ای که اسنایدر (۲۰۰۰) اعلام کرده همخوان است با این تفاوت ضریب اعلام شده اسنایدر ۰/۵۰ تا ۰/۶۰. گزارش شده است.

برای اطمینان از روایی ابزار پژوهش از روایی همگرا استفاده شد که نشان داد بین آزمون امیدواری و خوش بینی همبستگی بالایی (۰/۵۷۶) وجود دارد. قبل از اجرای تحلیل عاملی کفایت نمونه برداری با استفاده از اندازه (KMO) و نیز رد فرض صفر مبنی بر درست بودن ماتریس همانی در جامعه به وسیله آزمون کرویت بارلت، به اثبات رسید که اجرای تحلیل عاملی توجیه پذیر است. ماتریس عاملی نشان داد که عامل نخست بیشترین بار عاملی و سهم آن نیز از عامل دوم بیشتر است. نتایج تحلیل عاملی مشخص کرد این مقیاس از روایی کافی برخوردار است و از ۲ عامل اشباع شده است. واز میان ۱۰ تا سوال، تنها سوال ۸ بین هر دو عامل مشترک است. به منظور ساده سازی عوامل استخراجی از چرخش واریماکس استفاده شد. از یافته های این پژوهش که بر پایه طرح نمونه برداری و از آزمون های آماری مبتنی بر تجزیه و تحلیل عاملی و به روش تحلیل مولفه های اصلی (PC) است و با بهره مندی از پیشینه پژوهش در خصوص مبحث امیدواری نتایج ذیل حاصل شد.

عامل یکم با ۵ سوال همبستگی قوی دارد و تفکر عاملی نام دارد. توانایی طراحی گذرگاه هایی به سوی هدف های مطلوب به رغم موانع موجود. یعنی فرد برای رسیدن به اهداف خود بر اساس توانایی های خود طرح هایی را تدوین می کند و برای رسیدن به آنها با وجود مشکلات موجود تلاش می کند. عامل دوم با ۶ سوال همبستگی قوی دارد و تفکر راهبردی نام دارد. کارگزار انگیزش برای استفاده از این گذرگاه ها. یعنی حفظ انرژی و انگیزش مورد نیاز برای رفتن به دنبال اهداف خود و پیگیری آنها. این نتیجه با یافته های اسنایدرولوپز (۲۰۰۷)، روبلسکی و اسنایدر (۲۰۰۵) و ... همخوانی دارد. همچنین جهت مقایسه میزان امیدواری در دختران و پسران در عامل های یکم، دوم و کل، از آزمون مستقل استفاده شد که نتایج نشان داد بین دختران و پسران از نظر امیدواری تفاوت معنا داری وجود ندارد. پژوهش حاضر با محدودیت هایی نیز همراه بود. از آنجا که نمونه گیری این پژوهش در سطح دانش آموزان شهرستان مشکین شهر انجام شده بنابراین تعمیم پذیری به افراد دیگر امکان پذیر نیست. پیشنهاد می شود این پرسشنامه بر روی گروه های نمونه دیگری نظیر کودکان و بزرگسالان صورت گیرد. همچنین استفاده از سایر روش های اعتبار یابی نظیر باز آزمایی با فاصله زمانی مختلف برای اطمینان بیشتر نسبت به اعتبار مقیاس امیدواری پیشنهاد می شود.

منابع فارسی

- پنیتریچ، پال، شانک، دیل ایچ (۲۰۱۰). انگیزش در تعلیم و تربیت. (مهرناز شهر آرای، مترجم) چاپ چهارم، ۱۳۹۸. تهران: انتشارات علم.
- ثرنادیک، رابرت، ال. (۱۹۸۲). روان سنجی کاربردی. (حیدر علی هومن، مترجم). چاپ سوم، ۱۳۷۵. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- جینا ال. مگیار-مویی. (۲۰۰۹). فنون روانشناسی مثبت گرا: راهنمایی در مانگران. (فرید براتی سده، مترجم). چاپ سوم، ۱۳۹۷. تهران: انتشارات رشد.
- شریفی، حسن پاشا، شریفی، نسترن. (۱۳۹۸). اصول روان سنجی و روان آزمایی. تهران: انتشارات رشد.

- صادق، ناصر. (۱۳۹۲). بررسی عملی بودن، اعتبار، روایی و نرم یابی پرسشنامه امیدواری در دانشجویان. پایان نامه کارشناسی ارشد. رشته روانسنجی. دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی.
- علوی، زهرا. (۱۳۸۵). بررسی رابطه احساس گناه مرضی و تصور از خدا با افسردگی و امیدواری در بیماران سرطانی، پایان نامه کارشناسی ارشد. رشته روانشناسی. دانشگاه الزهرا .
- کار، آلان. (۲۰۰۴). روان شناسی مثبت، علم شادمانی و نیرومندی انسان ها، (حسن پاشا شریفی و جعفر نجفی زند، ثنائی، ب. مترجم). چاپ چهارم. ۱۳۹۹. تهران: رشد .
- هومن، حیدر علی. (۱۳۸۰). تحلیل داده های چند متغیری در پژوهش رفتاری. تهران: انتشارات پارسا.
- هومن، حیدر علی. (۱۳۸۱). شناخت روش علمی در علوم رفتاری. تهران: انتشارات پارسا.
- هومن، حیدر علی. (۱۳۸۴). اندازه گیری روانی و تربیتی (فن تهیه تست). تهران: انتشارات پیک فرهنگ .
- هومن، حیدر علی. (۱۳۸۴). راهنمایی تدوین گزارش پژوهشی، رساله و پایان نامه تحصیلی. تهران: انتشارات پیک فرهنگ

References

- Garbanino, j(2011).The Positive Pyschology Of Personal Transformation.Springer Publisher.
- Seligman, M.(2002).Authmatic Hapiness.newyork:free press.
- Snyder, C.R.(2000).Hand book of Hope. Orlando FL: Academic press.
- Snyder ,C.R. & Lopeze, s.(2002).Hand book positive of psychology. New York: oxford a university pree.
- Snyder , C .R.& Lopez ,s .J(2018).Positive psychology: the scientific and practical exploration of human strengths. New York , sage publication Inc.
- Snyder, CR.&Lopez, SJ.(2007).Positive Psychology:The scientific and Practical Exploration of Human Strengths.Thoousand, CA:sage press.
- Lopez, SJ.&Snyder, CR.&Magyar-Moe, JL.&Edwards, LM.&Pedrotti, JT.&Janow ski K.&Turner JL.(2004).pressgrove C.strategies for accentttution hope.sage press.